

Bedøm træet rigtigt

RISIKOVURDERING. Den norske træplejeforening havde den canadiske arborist Dwayne Neustaeter med på sin årsmødekonference

At vurdere træers risiko for at vælte er blevet en vigtig opgave for træfagfolk. Også i Norge hvor Norsk Træpleieforum havde inviteret canadieren ekspert Dwayne Neustaeter til at fortælle om risikovurdering på sin årsmødekonference 12.-13. marts i Oslo.

Før konferencen havde nogle medlemmer af Norsk Træpleieforum gennemført et TRAQ-kursus (Tree Risk Assessment Qualification) med Neustaeter som leder. De var derfor godt kendt med slagordene 'Trees need energy' og 'Expand your mental toolbox'. Nu blev også de over 120 konferencedeltagere mindet om guldkornene.

At minimere risikoen

Målet er at reducere risikoen for skader på mennesker og materielle værdier. Først må man vurdere hvilken risiko træet udgør for dem der færdes i området eller for faste og bevægelige mål nær træet. For træplejere er det lige så vigtigt at fastslå hvilken fare der kan være ved at arbejde i eller med træet. Her er træplejerens kompetence afgørende. Alligevel undgår selv erfarne træplejere ikke situationer hvor man bagefter kan sige at man lærte noget. 'The school of hard knocks' som Neustaeter kaldte fænomenet.

Og dokumentation er meget vigtigt, understregede Neu-

staeter. Fra sin nordamerikanske virkelighed må han forholde sig til et retssystem med meget høje erstatningssummer hvis det kan sandsynliggøres at en skade burde have været opdaget ved en ekspertvurdering.

Kvantitativ og kvalitativ

Kvantitativ risikovurdering er baseret på tal. Formlen $F=T/R$ er almindeligt brugt. Det er forholdstallet mellem tykkelsen af det friske, ydre ved i stammen (T) og stammens radius (R). Hvis forholdstallet er lavere end 0,3 indebærer det en risiko. Men som træeksperten påpegede: Den slags regnestykker er tit unøjagtige og må bruges som et skøn. F.eks. er formelen misvisende når stammen er meget tyk. Så risikerer man at fælde træet uden grund. Desuden er en stamme sjældent symmetrisk. Tværsnittet kan være ovalt eller have uregelmæssig form, og ned mod rodhalsen er de fleste træer tykkere.

En kvalitativ vurdering er baseret på det man kan observere med syn og hørelse. Først tjekker man træet på afstand for at vurdere symptomer på sundhed, f.eks. bladmængde, bladfarve og døde skud og grene i kronen. På tæt hold vurderer man hovedgrene, stamme, rodhals og rødder. Som hjælp er der både enkelt udstyr som gummihammer og

Bøgetræer er ved at blive risikovurderet i Fælledparken, København.

træbor og avanceret udstyr med f.eks. ultralyd. Ofte er det en fordel at kombinere kvantitativ og kvalitativ metode.

Hejser det røde flag

Når man ser tværgående revner på stammen, er der grund til at hejse det røde flag. Det er der også når man ikke kan se den naturlige udvidelse af stammen nær rodhalsen. Det kan tyde på opfyldning, noget træer sjældent oplever i naturen. Rodsystemets livskraft kan blive reduceret, det kan invitere skadegørere og efterhånden svækkes stabiliteten.

Spor efter lynnedslag langs stammen er også et stor usikkerhedsmoment. „Vi ved egentligt kun lidt om hvordan skader efter lynnedslag påvirker træerne over tid,“ forklarede Neustaeter.

Et mere åbenbart tegn er frugtleger af svampe i rodhalsen eller op ad stammen. Så gælder det om at genopfriske kundskaberne om de forskellige svampearter for at kunne vurdere om angrebet er et alvorligt faresignal eller ej.

Neustaeter beskrev effekterne af en ny skadegører i Nordamerika, *Agrilus planipennis* (emerald ash borer, asiatisk askepragt-bille), en grøn bille der angriber og dræber aske-træer. Hvis man sammenligner med elmesyge, så holdt de døde elme sig stabile efter de var

døde og var kun en lille fare for arborister. Døde asketræer bliver derimod hurtigt ustabile. Neustaeter forudså derfor ulykker blandt ukyndige træplejere efterhånden som flere døde asketræer skal fjernes fra boligområder og parker.

5-15-90-reglen

I Nordamerika anbefales det at holde sig til 5-15-90-reglen når man fælder træer. Analyser viser at 90% af alle træfældningsulykker sker når træfælderen står nærmere end 5 fod (1½ meter) fra stammebasis eller står placeret så han ikke kan nå at løbe væk på de knap 15 sekunder det tager fra man er færdig med at save og til træet rammer jorden.

Det sidste er vigtigt at huske, for i nogle tilfælde er det svært at forudsige i hvilken retning træet falder. Huskereglen er i øvrigt lige vigtig uanset om man fælder træet i en have, i en park eller i en skov og uanset omfanget af oplæring eller erfaring.

Arbiculture Canada (ArbCan) har lagt en række små instruktionsvideoer ud på youtube.com med forskellige fældnings- og træplejeteknikker, f.eks. 'Key Notch' og 'The Miss-Match'. Søg på disse ord med ArbCan foran. *sh*

KILDE. Ole Billing Hansen (2015): Energisk om risikovurdering. Park & Anlæg 4/2015.

Dwayne Neustaeter har undervist i træpleje i over 20 år. Han ejer og leder firmaet Arbiculture Canada Training & Education Ltd. Med udgangspunkt i sin dynamiske og engagerede forelæsningsform har Neustaeter også oplært andre instruktører. Han har længe interesseret sig for risikovurdering. Da en af hans kollegaer omkom under en træfældning, blev han motiveret til at udvikle risikovurderingskurser. Neustaeter er også med i et ekspertpanel i International Society of Arboriculture der står bag programmet TRAQ (Tree Risk Assessment Qualification). Foto: Ole Billing Hansen.